

verbinding

Afrikaanse verzoeningsfilosofie

'Bij het overlijden van Nelson Mandela op 5 december 2013 stond de wereld stil.' Met deze woorden opent filosoof Henk Haenen *Ubuntu en Nelson Mandela – Afrikaanse filosofie van verzoening*. Wéér een boek over Mandela denkt u misschien. Maar ondanks het feit dat er al veel over deze icoon uit de wereldgeschiedenis geschreven is, weet Haenen voor een originele invalshoek te zorgen. De focus ligt niet zozeer op het leven van Mandela zelf, als wel op de rol die *ubuntu*, een soort Afrikaanse verzoeningsfilosofie, in zijn leven en strijd tegen de Apartheid heeft gespeeld. *Ubuntu* is voor ons westerlingen vaak lastig te begrijpen: het is een gedachtegoed dat uitgaat van het 'wij', van verbinding met de gemeenschap en de natuur, van de banden tussen mensen onderling, van mens zijn door andere mensen. Deze spirituele visie lag aan de basis voor de verzoenende wijze waarop Mandela tussen zijn vrijlating in 1990 en zijn verkiezing in 1994 trachtte het systeem van Apartheid te ont-

mantelen. Toch wordt dit belangrijke aspect vaak enigszins onderbelicht in teksten over Mandela. De titel van het boek geeft de opbouw goed weer: er is sprake van een tweedeling. Deel één vormt een beschrijving van de *ubuntu*-filosofie, terwijl de geïntroduceerde concepten in deel twee op de politieke carrière van Mandela worden toegepast. Dat is erg overzichtelijk. Het boek is echter niet altijd even leesbaar, vooral het filosofische gedeelte. De woordkeuze, het veelvuldige gebruik van afkortingen en de soms ietwat cryptisch geformuleerde zinnen, dwingen de lezer om bepaalde passages te herlezen. Ook lijkt het boek door de vele voetnoten en doorverwijzingen naar bronnen veel op een filosofisch-historisch onderzoeksverslag, waarvan het lezen de uiterste aandacht vergt.

Desondanks is dit boek zeer het lezen waard, te meer daar vele conflicten tegenwoordig best een beetje *ubuntu* zouden kunnen gebruiken...

door Christiaan van den Berg

☀️☀️☀️
Ubuntu en Nelson Mandela. Afrikaanse filosofie van verzoening, Henk Haenen, uitgeverij Damon, € 34,90

dubbelslag

Terlouw en Halsema gaan bio

Jan Terlouw mag met recht een *homo universalis* worden genoemd. De gepromoveerde kernfysicus schreef succesvolle jeugdboeken, werd Kamerlid en minister, Commissaris van de Koningin (in Gelderland), en produceerde thrillers samen met dochter Sanne. Om met dochter Ashley te spreken: 'Mijn vader kan alles, behalve tekenen'. Maar de meeste mensen zullen de zoon van een Gereformeerde Bondspredikant vooral kennen als schrijver van

jeugdboeken als *Koning van Katoren*, *Oorlogswinter* en *Oosterschelde windkracht 10*, en als politicus van D66. In de boeken van Terlouw is de moraal van het verhaal nooit ver te zoeken. 'Er zijn twee dingen die ieder mens kan proberen zonder een specifieke opleiding gevolgd te hebben: schrijven en politiek.' Terlouw stapte op vrijwel hetzelfde moment over van de wetenschap naar de politiek en naar het schrijverschap. Tijdens het leiderschap van Terlouw van D66 werd zijn partij geframed als 'het redelijk alternatief'. Onder zijn leiding maakte D66 een spectaculaire groei door, die na een rampzalig kamikazekabinet van CDA, PvdA en D66 (Van Agt, Den Uyl, Terlouw) voor een groot deel weer snel verdampte. Wie de biografie van Jan Terlouw leest komt weinig nieuwe inzichten, laat staan duidingen tegen. Boerboom heeft er meer een bibliografie dan een biografie van gemaakt. Terlouw verdient meer.

☀️☀️☀️
Jan Terlouw. Jeugdboekheld op het Binnenhof, Joep Boerboom, uitgeverij Boom, € 19,90

De autobiografie van Femke Halsema is van een compleet andere orde.

Ontwapenend openhartig en leerzaam, niet alleen voor politicologen. Halsema presenteert zichzelf als 'een passant in de politiek'. Een buitenstaander in een door mannen gedomineerde wereld. Waar Terlouw vooral als technocratisch wordt weggezet, is Halsema misschien wel de laatste politicus met een progressief en vrijzinnig mens- en maatschappijbeeld. Zij beschrijft hoe zij in het post-Fortuyn tijdperk aanloopt tegen de ijzeren wetmatigheden van de politiek. De media vinden lange tijd dat GroenLinks er niet toe doet. 'De Telegraaf heeft zegge en schrijve één keer een feitelijk en juist bericht over mij geplaatst en dat was toen ik een tweeling baarde.' Wat ook niet helpt is dat de boodschap van Halsema elitair en verre van 'sloganesk' overkomt. Een pleidooi voor een alternatief model voor economische groei is nauwelijks in Jip en Janneke-taal samen te vatten. In de zomer van 2010 lijkt Halsema toch haar *finest moment* te krijgen als VVD, PvdA, D66 en GroenLinks werken aan de vorming van een 'Paars Plus' kabinet. Uiteindelijk strandt dit op

de onwil van de VVD: Mark Rutte kiest voor samenwerking met CDA en PVV. Fijntjes beschrijft Halsema hoe zij door formateur Ruud Lubbers wordt gebruikt 'als een pion in zijn schaakspel'. In 2012 vertrekt Femke Halsema uit de politiek en lijdt GroenLinks onder Jolande Sap een dramatische nederlaag. 'De macht komt plotseling langs' als PvdA'er Lodewijk Asscher haar polst voor een ministerschap in een kabinet van PvdA en VVD. Voordat zij nee kan zeggen krijgt ze een sms-bericht van Asscher dat de VVD haar benoeming blokkeert.

☀️☀️☀️
Pluche. Politieke memoires, Femke Halsema, uitgeverij Ambo/Anthos, € 19,99

parabels

Met een glimlach

'Dan zal een wolf zich neerleggen naast een lam, een panter vlijt zich bij een bokje neer; kalf en leeuw zullen samen weiden en een kleine jongen zal ze hoeden.' Huub Oosterhuis verwoordt dit bijbelse visioen van een nieuwe wereld in zijn nieuwste boek *Wolf en lam* als volgt:

Jij, wolf? Ja ik. Vraag het mijn vriend. Wie is je vriend? Lam is mijn vriend. Waar is lam? Hier achter mijn staart. Het lam kwam te voorschijn van achter wolf zijn staart, en sprak: telkens als de mensen kwamen met hun slachtmes heeft deze wolf hen verjaagd.

Dit zijn we niet van Oosterhuis gewend: geen liedteksten en preken maar verhalen. Sommige verzonnen, andere waar gebeurd. In *Wolf en lam* herken je de auteur als dichter. 'Dat je me niet achterna zit met wat jij ... dat ik mag voelen wat ik voel en denken wat ik denk'. Een andere keer herken je de theoloog. 'Wat de een nu

eindelijk wel eens wilde weten was of er een god bestaat of niet. 'God is dat je liefde voelt, denk je ook niet?' zei de een. De ander gaf hem zoenen.' Theologie met een glimlach. En het glimlachgehalte is hoog. Zoals bij het meisje Esmée uit het Brabantse Duizel. Ze maakt zich zorgen over de Moeder Gods, Maria, die steeds overal moet verschijnen, zegenen, troosten. In Lourdes, Fatima, Amsterdam-Rivierenbuurt. Dat is toch niet te doen?! 'We moeten haar een paar eeuwen rust gunnen.'

Esmée besluit Maria te vervangen. Haar eerste reis gaat naar het Groot Asielzoekerskamp in Ter Apel! De meeste verhalen lijken op en lezen als parabels, als sprookjes. Soms is er herkenning, op andere momenten vervreemding – waar gaat dit over...? Oosterhuis' debuut als verhalen-schrijver maakt wel hongerig naar meer.

door Jehannes Regnerus

☀️☀️☀️
Wolf en lam. Korte verhalen over liefde en dood, Huub Oosterhuis, uitgeverij Ten Have, € 21,99

Tenzij anders vermeld, zijn de bijdragen op deze pagina's van de hand van Martin Maassen, martin.maassen@doopsgezind.nl

☀️ De zonnetjes bij de besproken boeken en bladen geven de waardering van de recensent weer. Die kan uiteenlopen van één zonnetje (niet best) tot vijf (mag op uw nachtkastje niet ontbreken).